LEDER: SAMMEN? Å besøke hellige hus

Det siste året har jeg lest en god del forskning på ekskursjoner innenfor religionsundervisning. Noen finner store læringseffekter ved å besøke et hellig hus og møte trosrepresentanter, og det framstår i hovedsak som en verdsatt undervisningsaktivitet som legger til rette for at elever kan utvikle ulike former for kunnskap.¹ Europarådets retningslinjer for religionsundervisning (2014) anbefaler ekskursjoner og besøk av trosrepresentanter², og med større vekt på møter med levde religion i et fornyet KRLE-fag, kan ekskursjoner bli en enda mer aktuell arbeidsform. Samtidig peker de fleste forskerne på fallgruver og utfordringer³, og ulike didaktikk-lærebøker vurderer arbeidsmåten ulikt. Så langt jeg kan se, gir ekskursjoner læringsmuligheter som vanskelig finnes i et klasserom, men lærere må vise klokskap når de legger opp til det – og det er et felt som svært gjerne kan forskes mer på.

I dette nummeret av Prismet gir Tove Nicolaisen et bidrag til feltet. «Ekskursjoner utvider læringsrommet når elever erfarer at de forstår levende og materiell religion bedre. Da har de forstått noe av andres perspektiver», skriver Nicolaisen i artikkelen *Religionenes kunst i klasserom og hellige rom*. Hun har erfart at (K)RLE-ekskursjoner har bidratt stort til læring, men peker også blant annet på at møter med noe som oppleves som svært fremmed kan føre til «avvisning, andregjøring og eksotisering av andres visuelle uttrykk og praksiser». I artikkelen presenterer hun perspektiver og begreper som er nyttige for å bidra til bedre ekskursjoner og møter med religiøs kunst for elever.

1 Se eksempelvis Camilla Stabell Jørgensens oppsummering fra 2017 av nordisk og engelsk forskning (i kapitlet «Bør ekskursjoner være en del av religions- og livssynsundervisningen?» i von der Lippe og Undeim (red.) *Religion i skolen*). Fra tysk kontekst finner eksempelvis Riegel og Kindermann (2015) at elever som fikk besøke en kirke og «ta inn rommet» fikk noe å knytte an til i videre undervisning på en måte som styrket læringen (i artikkelen «Why leave the classroom? How field trips to the church affect cognitive learning outcomes», *Learning and Instruction*. <http://dx.doi.org/10.1016/j.learninstruc.2015.10.004>)

2 Robert Jakson (2014). *Veivisere. Retningslinjer og praksis for undervisning om religioner og ikke-religiøse livssyn i interkulturell utdanning*. Europarådet. Norsk oversettelse ligger her: <https://rm.coe.int/veivisere-retningslinjer-og-praksis-for-undervisning-om-religioner-og-/168075abcc>

3 Jørgensen understreker eksempelvis at det kreves god kompetanse hos lærer for å lykkes med arbeidsmåten, Terese Britton skriver i sine avhandlinger (2014 og 2019) om betydninger av for- og etterarbeid og peker på begrensninger av flere slag. Hos mange tematiseres risiko for forkynnelse og utfordringer med at trosrepresentanten oppfattes som ekspert på religionen i og for seg, ikke én stemme blant flere.

Sammen?

Dette nummeret er et åpent nummer, der innholdet også dreier seg om kirkelig trosopplæring, ungdommers forståelser av religion og egen religiøsitet sett i sammenheng med valg av konfirmasjon, den religiøse tilhørigheten til dem som klager på fritaksvedtak i skolen, og hvordan barnehager med og uten særlig livssynsvedtekt arbeider med religion. Det spenner altså over en stor del av Prismets faglige bredde. Tittelspørsmålet «sammen?» kan stilles til sammenhengen i hele denne bredden, men det er også valgt fordi «sammen» er en tematikk i flere av artiklene.

I Beate Nes' praksisartikkel skriver hun om å være «sammen om skatten»; hvordan trosopplæring ikke bare er noe som kirkelig ansatte står for, men at det er noe kirke, foreldre, faddere og barn er sammen om og har sammen. Hun skriver om hvordan kirka kan støtte foreldrene i trosopplæring hjemme, ut fra det arbeidet de har gjort i sin menighet.

Espen Gilsvik og Erling Birkedal har forsket på hvordan ungdommer forstår religion og sin egen religiøsitet, og hvordan dette henger sammen med valget de gjør om konfirmasjon. Mange ulike dimensjoner og refleksjoner kommer fram i artikkelen, blant annet at flere knytter kristelig konfirmasjon til tradisjon, det å tilhøre en kristen familie og at det er et «fint» og «koselig» ritual som betoner «samhold», «vennskap» og «familie». De refererer en jente fra Midt-Norge som sier det slik: «Vår familie er heller ikke kristen, men vi går i kirka da, på julaften, men det er bare fordi det er [...] en fin tradisjon som jeg føler holder familien sammen da [...] det trenger kanskje ikke å være religions-messig sett.»

I artikkelen «Fritak og religiøse spenninger i skolen» er søkelyset på tilfeller der det er krevende å skulle være sammen. Her analyserer Christian Lomsdalen klager på fritaksmelding som har blitt sendt til statsforvaltere (tidligere fylkesmenn). Artikkelen gir en presentasjon av klagesakene og hvilke typer fritaksmeldinger det er, og fokuserer så på livssynstilhørigheten til de klagende. Her finner han klare tendenser, blant annet at de som klager på skolegudstjeneste gjerne tilhører Human-Etisk forbund, muslimske foreldre klager på kroppsøving, mens kristne foreldre står bak flere tematiske fritaksønsker, blant annet om homofili og evolusjon. På bakgrunn av dette drøfter han skolen som uenighetsfellesskap og livssynsbasert motstand mot dette.

Religionspedagogikk handler nokså mye om «sammen», både i fagstoff, praksis og målsettinger. «Sammen»-aspektet kan gjøre det krevende eller være det som motiverer. Uansett håper jeg du finner artikler i dette nummeret som gir noe til ditt religionspedagiske arbeid. God lesing!

Gunnfrid Ljones Øierud,
redaktør